

การจัดการความรู้ด้านสุขภาวะผู้สูงอายุประจำตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ (ภาษาไทย)

The Knowledge Management for the Health Promotion of the Elderly at

Nongbua sub-district Namon District Kalasin Province. (ภาษาอังกฤษ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จันทร์เพ็ญ ภูโสภากา

ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, Junpenss@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์สภาพปัญหาและความต้องการ ในการจัดการความรู้ด้านสุขภาวะของโรงเรียนผู้สูงอายุประจำตำบลหนองบัว จากนั้น พัฒนาระบบการ จัดการ ความรู้ด้านสุขภาวะของโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อสร้างหลักสูตรและแกนนำในโรงเรียนผู้สูงอายุ ประจำตำบลหนองบัว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็น นักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มีภูมิลำเนาในตำบลหนองบัวและได้รับเบี้ยผู้สูงอายุ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกเป็นรายบุคคล แบบบันทึกข้อมูลเมื่อมีกิจกรรมกลุ่ม และแบบบันทึกข้อมูล ขณะสังเกตการณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดย (การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ (โดยสังเขป) สถานการณ์และปัญหาที่พบในพื้นที่วิจัย ได้แก่ โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัวมีความต้องการสร้างหลักสูตรการเรียนรู้อันโรงเรียนผู้สูงอายุเพิ่มเติมที่มี และต้องการจัดฝึกอบรมการสอนของครูและแกนนำผู้สูงอายุ โดยหลักสูตรนี้ต้องสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและเหมาะสมกับศักยภาพในพื้นที่วิจัย โดยข้าราชการส่วนท้องถิ่นและแกนนำในโรงเรียนผู้สูงอายุต้องการให้มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามติดตามและประเมินผลหลักสูตรเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้จริงและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย พบว่า ข้อค้นพบจากผลการวิจัย (1) สามารถนำไปสร้างหลักสูตรเป็นรูปแบบกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้ผู้สูงอายุในตำบลหนองบัวที่เข้าร่วมการเรียนการสอนในโรงเรียนผู้สูงอายุได้ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกัน (2)สร้างแกนนำผู้สูงอายุให้ทำงานเป็นภาคีเครือข่ายร่วมกับครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) เจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายพัฒนาสังคมในตำบล ช่วยกันถ่ายทอดรูปแบบกิจกรรมและมีเป้าหมายร่วมกันว่าจะนำหลักสูตรที่ได้ในการวิจัยครั้งนี้ไปต่อยอดขยายผล (3) มีการบูรณาการใช้หลักสูตรที่ได้จากงานวิจัยโดยอาจารย์/นักวิชาการด้านสาธารณสุขที่เข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว

นวัตกรรมการพัฒนาที่ได้จากการวิจัย พบว่า ได้หลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว 5 ชุด กิจกรรม รวม 1 เล่ม

คำสำคัญ : (TH) การจัดการความรู้, สุขภาวะ, โรงเรียนผู้สูงอายุ

บทนำ

ความเป็นมาของ (Main Idea/ประเด็นวิจัย)การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ จำนวน 5 ครั้งที่ผ่านมา พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในอนาคตแนวโน้มประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ประชากรวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 30-65 ปี จะยังคงเติบโตระยะหนึ่งจากนั้นจะเริ่มลดลง ประชากรช่วงอายุ 15-29 ปี และกลุ่มอายุแรกเกิดถึง 14 ปี กำลังเริ่มหดตัวลง ประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงปี พ.ศ.2543-2563 หลังปี พ.ศ. 2563 ประชากรที่มีอายุเกิน 45 ปีขึ้นไปคาดว่าจะเพิ่มจำนวนมากขึ้น และหลังจากปี พ.ศ.2583 เป็นต้นไปจะเป็นการเพิ่มขึ้นของประชากรที่มีอายุมากกว่า 65 ปีเท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการและเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2557: 23.)

ความสำคัญของ (Main Idea /ประเด็นวิจัย)ผู้สูงอายุ เป็นวัยที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย และจิตใจ รวมทั้งสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ประสบอยู่ จากการเปลี่ยนแปลงนี้ ซึ่งเป็นสภาวะที่ถดถอยหมายถึง สุขภาพ ร่างกาย การทำงานของอวัยวะต่างๆ มีประสิทธิภาพลดลง ส่งผลต่อสภาพจิตใจที่อาจจะรับไม่ได้จึงต้องมีการเตรียมใจรับรองกับการเปลี่ยนแปลงนี้ ดังนั้นผู้สูงอายุจำเป็นต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งด้านร่างกาย และทางด้านสังคม ทางด้านร่างกาย เนื่องด้วยความสูงวัยเป็นช่วงของการพัฒนาการในทางเสื่อมถอยทั้งด้านโครงสร้าง และการทำหน้าที่ของอวัยวะทุกระบบ ร่างกายจะสร้างภูมิคุ้มกันตามปกติลดลงพร้อมกับสร้าง ภูมิคุ้มกันชนิดทำลายตนเองมากขึ้นทำให้ร่างกายอ่อนแอ เกิดภาวะแทรกซ้อนได้ง่าย ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีโอกาสจะเกิดปัญหาสุขภาพได้ง่าย และรุนแรงกว่ากลุ่มอายุอื่นผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 40 มีโรคประจำตัวอย่างน้อย 1 โรค และยังมีอายุสูงขึ้นอัตราการเกิดโรคมกกว่าหนึ่งโรคจะสูงมากขึ้นตามลำดับ (ปรียาพร จันทรโอทาน และคณะ, 2541).

กรอบแนวคิดโรงเรียนผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุดำเนินภายใต้แนวคิดการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุเรียนรู้ พัฒนาทักษะในการดูแลตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยอยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่า “ผู้สูงอายุมีคุณค่าและมีศักยภาพ ควรได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้มีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้สังคม และส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุ โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้สูงอายุ สารการเรียนรู้จะต้องทำให้ผู้สูงอายุสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน เพิ่มโอกาสในการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน” การดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม โดยทุกภาคส่วน “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้าง” และมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การจัดการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุ มี

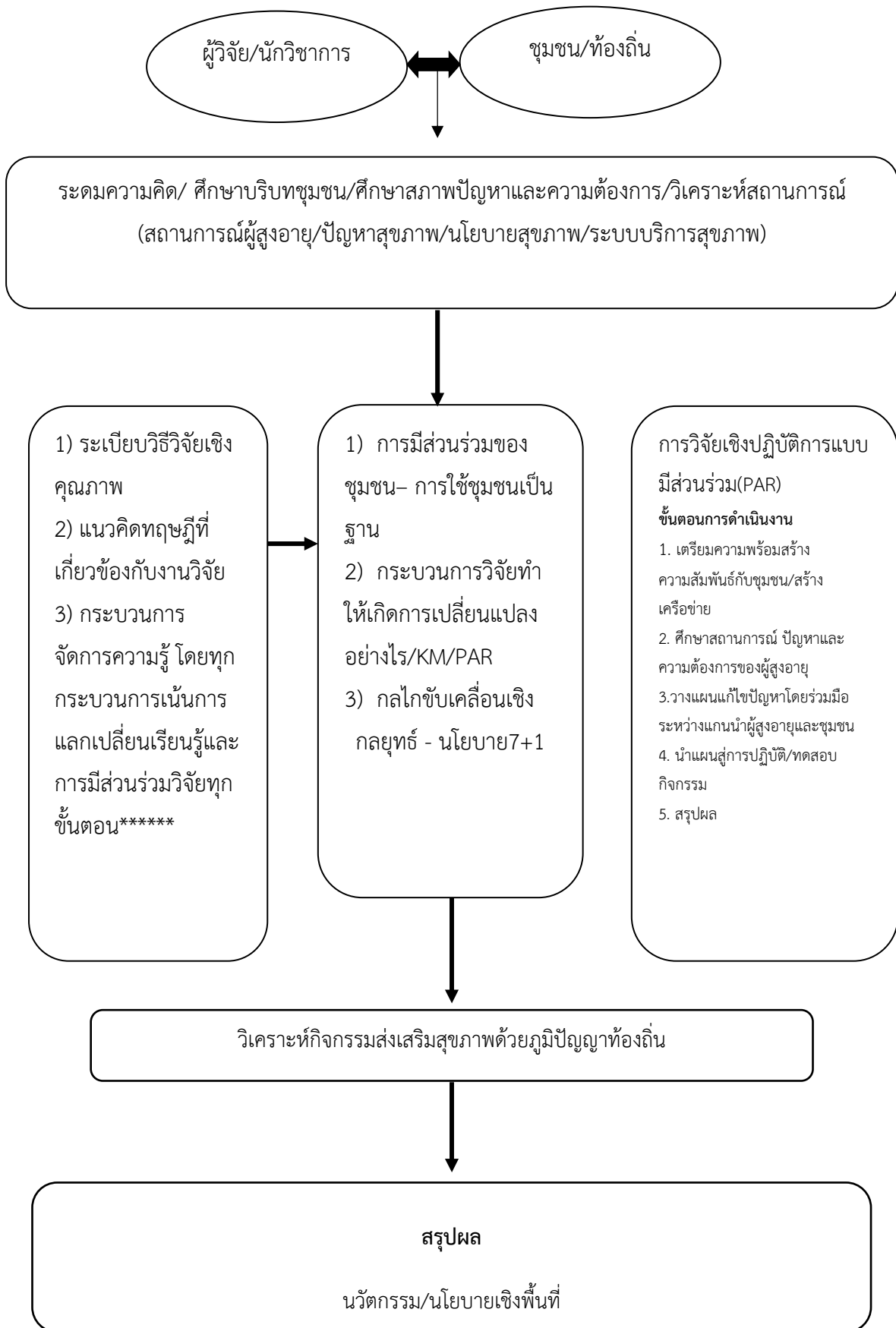
ความสุข เกิดทักษะในการดูแลตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดีกรมกิจการผู้สูงอายุ (กรมพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2559.)

อุทัย อ้นพิมพ์ และคณะ (2555). กล่าวว่า การจัดการความรู้ เป็นการจัดการรูปแบบบูรณาการในกระบวนการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติงานร่วมกันของเกษตรกร โดยใช้ทุนทางปัญญาอย่างเหมาะสมภายใต้บริบทของตัวเอง มีเป้าหมายสุดท้าย คือสมาชิกเครือข่ายจัดการความรู้ร่วมกัน มีชุดความรู้ของตนเองที่ร่วมกันสร้างขึ้นสำหรับใช้ในการประกอบอาชีพและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยการจัดการความรู้จะมีสถานะเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การพัฒนาคน พัฒนาอาชีพ พัฒนาชุมชนภายใต้การสร้างกลไกให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีพื้นฐานอยู่ที่การให้คุณค่าแก่ความรู้ในตัวทุกคน อันจะส่งผลให้การดำรงอยู่ของคนในสังคมมีความสุขตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

การสร้างความรู้พิจารณาจาก 1) กระบวนการจัดการความรู้ และความสามารถในการให้ข้อมูล 2) ความหลากหลายของกิจกรรม 3) การเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่าย 4) ความสะดวก และเหมาะสมของปัจจัยแวดล้อม และ 5) จากคำแนะนำปราชญ์ชาวบ้าน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทำการสังเคราะห์การสร้างความรู้ (Knowledge creation) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เป็นขั้นแรกที่แต่ละบุคคลได้มีโอกาสรับรู้ความรู้สึกของกันและกันของบุคคลที่อยู่ในชุมชน 2) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน เป็นการเผยความรู้คิดในใจออกมาให้ประจักษ์ 3) การควบรวมหรือผนวกความรู้ เป็นการผสมผสานรวมพลังความรู้หลากหลายสู่การปฏิบัติ และ 4) การฝังหรือผนึกความรู้เป็นการเก็บซึมซับประสบการณ์ไว้ภายในตน จากนั้นจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อตรวจสอบ และยืนยันความถูกต้องของข้อมูลในการจัดการความรู้ของสมาชิกเครือข่าย พร้อมกับข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย (สมาคมนักวิจัย, 2555: 20.)

โรงเรียนผู้สูงอายุดำเนินภายใต้แนวคิดการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุเรียนรู้ พัฒนาทักษะในการดูแลตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยอยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่า “ผู้สูงอายุมีคุณค่าและมีศักยภาพ ควรได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้มีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้สังคม โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้สูงอายุ สารการเรียนรู้จะต้องทำให้ผู้สูงอายุสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน” การดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม โดยทุกภาคส่วน “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้าง” และมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การจัดการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุ มีความสุข เกิดทักษะในการดูแลตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดี

การพัฒนาโจทย์วิจัย (แผนที่ทิศทางการวิจัย Research mapping ของประเด็นวิจัย)

ปัญหาเชิงพื้นที่หรือเชิงปัญหาเชิงสถานการณ์ (Main Idea) (โดยเฉพาะหลักฐานเชิงประจักษ์ของพื้นที่ที่บ่งบอกถึงความจำเป็นของปัญหาที่ทำการวิจัย เช่น สถานการณ์/ข้อมูลเชิงสถิติ ฯลฯ)จากการสำรวจพื้นที่วิจัยพบว่า (จันทร์เพ็ญ ภูโสภานและคณะ, 2560).สภาตำบลหนองบัวได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารตำบล พ.ศ.2537 เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2559 มีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในระเบียบข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ข้อมูลเชิงพื้นที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุตำบลหนองบัว พบว่า ผู้สูงอายุที่ต้องได้รับการช่วยเหลือทางด้านสุขภาพ จำนวน 46 คน เมื่อเทียบกับวัยอื่นๆที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษคิดเป็นร้อยละ 56.79 (ตามบัญญัติตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์) ข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์พบว่าผู้สูงอายุขาดแกนนำกลุ่มวิทยากรผู้ให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพเบื้องต้นผลการดำเนินงานที่ผ่านมาส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ให้ความรู้ในกิจกรรม/โครงการและโรงเรียนผู้สูงอายุแต่ไม่ต่อเนื่อง

สรุปหลักการและเหตุผล (Main Idea) (ว่าทำไมจึงต้องวิจัยเรื่องนี้)ผู้วิจัยจึงมีความสนใจวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ด้านสุขภาพของโรงเรียนผู้สูงอายุ มีเป้าหมายเพื่อศึกษาสถานการณ์ สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการความรู้ด้านสุขภาพของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว จากนั้นใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพชุมชนตำบลหนองบัวให้ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบการจัดการความรู้ด้านสุขภาพสร้างหลักสูตรและแกนนำในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัวให้เป็นระบบ สามารถใช้ได้จริงในพื้นที่วิจัยต่อไป

ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่วิจัย (ลักษณะทางกายภาพ/ชีวภาพ/เศรษฐกิจ/สังคม)

สภาตำบลหนองบัวได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารตำบล พ.ศ.2537 เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2559มีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในระเบียบข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

ข้อมูลเชิงพื้นที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุตำบลหนองบัวพบว่าผู้สูงอายุที่ต้องได้รับการช่วยเหลือทางด้านสุขภาพ จำนวน 46 คน เมื่อเทียบกับวัยอื่นๆที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษคิดเป็นร้อยละ 56.79 (ตามบัญญัติตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์) ข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์พบว่าผู้สูงอายุขาดแกนนำกลุ่มวิทยากรผู้ให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพเบื้องต้นผลการดำเนินงานที่ผ่านมาส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ให้ความรู้ในกิจกรรม/โครงการและโรงเรียนผู้สูงอายุ แต่ไม่ต่อเนื่อง ตำบลหนองบัวแยกออกมาจากตำบลหลัก

เหลียม เมื่อปี พ.ศ.2529 ได้รับการจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540 มีหมู่บ้านทั้งหมด 8 หมู่บ้าน

พื้นที่ตำบลหนองบัวตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอนามนอยู่ห่างจากจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นระยะทาง 52 กิโลเมตร ห่างจากอำเภอนามนเป็นระยะทาง 9 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 47 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 29,264.87 ไร่ประชาชนส่วนใหญ่พูดภาษาไทยอีสาน นับถือศาสนาพุทธเขตพื้นที่ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลหนองอีบุตร อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ทิศใต้ติดกับ ตำบลดอนจาน กิ่งอำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ทิศตะวันออก ติดกับตำบลนาขาม อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ทิศตะวันตก ติดกับตำบลหลักเหลียม อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์อาชีพหลัก ได้แก่ ทำนา ทำไร่อาชีพเสริม หัตถกรรมและอุตสาหกรรมในครัวเรือนสาธารณูปโภคจำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 1,545 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 99.00 ของจำนวนหลังคาเรือน ที่มา <http://www.thaitambon.com/tambon/4602>)

ตำบลหนองบัว เดิมมีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งอพยพย้ายถิ่นมาจากบ้านบอนเขียว อำเภอบัวขาวมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านโน และชาวบ้านอีกกลุ่มหนึ่งอพยพย้ายถิ่นมาจากบ้านแมตบ้านเชียงมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านโคก ต่อมาบ้านโคกเกิดโรคระบาดทำให้ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงอพยพกลับไปยังบ้านแมตบ้านเชียง ทำให้บ้านโคกกลายเป็นหมู่บ้านร้างต่อมาเมื่อเมื่อปี 2411 ได้มีการอพยพกลับมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านโนอีกครั้ง โดยการนำของนายฝ่ายคำชมพู, พ่อใหญ่หาญชนะชัย,พ่อใหญ่ป้อ,พ่อใหญ่ผาย,พ่อใหญ่พรมและพ่อใหญ่ราชวงศ์ภายหลังเกิดความขัดแย้งของผู้นำชาวบ้านดังกล่าวจึงแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย

เมื่อปี 2457 ตำบลหนองบัวขึ้นตรงต่อตำบลม่วงนา อำเภอหุลบุ จังหวัดมหาสารคามเนื่องจากตำบลม่วงนามีอาณาเขตกว้างขวางมากจึงแยกตำบลจากอำเภอหุลบุ จัดตั้งเป็นจังหวัดกาฬสินธุ์ และขึ้นเป็นตำบลนามน อำเภอเมือง เมื่อปี พ.ศ. 2476 ได้การปกครองของเจ้าเมืองพระยาชัยสุนทรและมีหลวงภักดีนรเศรษฐ์ (นายอินทร์ กุมลาชัย) เป็นกำนันตำบลนามนคนแรก ต่อมาวันที่ 20 กันยายน 2516 ตำบลนามนได้ยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอนามน โดยนายฝัน สุวรรณเรือง เป็นผู้ดำเนินการ ต่อมา ปี พ.ศ.2465 พ่อใหญ่ไพ เขจรศาสตร์ ผู้เป็นที่นับถือของชาวบ้านกลุ่มหนึ่งย้ายมาจากบ้านโนมายังบ้านโคกโดยตั้งชื่อใหม่คือ บ้านหนองบัวนอก เนื่องจากมีหนองน้ำที่มีสายบัวล้อมรอบ และอีกกลุ่มหนึ่งย้ายไปอยู่บ้านเหล่าคัญชา โดยการนำของพ่อใหญ่เชียงเทียม, พ่อดี แจ่มพงษ์, พ่อธรรม เครื่องตาชู, พ่อแพง เจริญสุข และพ่อสิงห์ เขจรเนตร โดยตั้งชื่อใหม่คือ บ้านหนองบัวโน และบ้านโนนหนองเบ็ญ ซึ่งมีผู้นำบ้านโนนหนองเบ็ญ คือพ่อใหญ่เชียงกัญญา เขจรนิตย์ เนื่องจากบริเวณนั้นมีหนองน้ำ มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำมาหากิน

ปี 2534 ได้รับการแต่งตั้งเป็นตำบลหนองบัว ในฐานะสภาตำบลหนองบัว และต่อมาปี 2539 สภาตำบลหนองบัว ได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว ตามพระราชบัญญัติสภาและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2539 มีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในระเบียบข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โดยมีตราสัญลักษณ์ของ อบต.หนองบัว คือ มีรูปกลีบดอกบัว หมายถึง คุณงามความดีของคนหนองบัว การปฏิบัติตนเป็นคนดี เป็นแบบอย่างของคนรุ่นหลัง มีจิตใจงดงาม น้ำ หมายถึง หนองน้ำที่เลี้ยงชีพคนตำบลหนองบัว และความอุดม

สมบูรณ์เพียบพร้อมทุกอย่าง ดังคำขวัญที่ว่า “หนองบัวแดนคนดี สามัคคีวัฒนธรรม งามล้ำดงแม่แฝด แหล่งเกษตรอันมั่นคง ลอยกระทงรวมน้ำใจ น้ำหนองใหญ่สายสัมพันธ์”

โดยมีหมู่บ้าน 8 หมู่บ้าน คือ บ้านโนนยั้งสันต์ หมู่ที่ 1 บ้านหนองบัวกลาง หมู่ที่ 2 บ้านหนองบัวนอก หมู่ที่ 3 บ้านหนองบัวโน หมู่ที่ 4 บ้านโนนหนองเบ็ญ หมู่ที่ 5 บ้านหนองบัวศรีวิสัย หมู่ที่ 6 บ้านหนองบัวทอง หมู่ที่ 7 และ บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ที่ 8 (ที่มา <http://pimyeesa.blogspot.com/2017/07/blog-post.htmlX>)

บริษัทโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว

1. ข้อมูลพื้นฐานโครงการพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชนท้องถิ่น” ภายใต้เครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ ตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

รัฐบาลมีนโยบายในการพัฒนาคนตลอด ช่วงชีวิต โดยมอบให้ 4 กระทรวงหลัก ได้แก่ มหาดไทย การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ศึกษาธิการ และสาธารณสุข บูรณาการทำงานร่วมกัน ให้ครอบคลุมทุกมิติ โดยช่วงวัยสูงอายุ กำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ 3S ประกอบด้วย Strong ส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรง กระทรวงสาธารณสุขรับผิดชอบ เน้นส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุที่ยังไม่ป่วย ให้มีพฤติกรรมสุขภาพดี พัฒนาระบบบริการสุขภาพผู้สูงอายุให้มีความสะดวก รวดเร็ว เข้าถึงง่าย รพ.สต.มีบริการบริการสุขภาพผู้สูงอายุในระดับปฐมภูมิ จัดตั้งคลินิกผู้สูงอายุคุณภาพแบบครบวงจร รวมทั้งการพัฒนาระบบส่งเสริมสุขภาพดูแลผู้สูงอายุระยะยาว Security ส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัย กระทรวงมหาดไทย รับผิดชอบ เน้นสนับสนุนการประกันรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุ ส่งเสริมพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความคุ้มครองทางสังคมเพิ่มขึ้น และSocial Participation ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รับผิดชอบ เน้นการส่งเสริมพัฒนาชมรมผู้สูงอายุคุณภาพผ่านกลไกองค์กรชุมชน และศาสนา ส่งเสริมพื้นที่ต้นแบบการบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เป็นศูนย์การเรียนรู้คุณภาพต้นแบบทั้งนี้ ได้กำหนดมาตรการ ตัวชี้วัด แผนการดำเนินงานในระยะ 5 ปี (พ.ศ.2560-2564) เพื่อบรรลุเป้าหมาย "ผู้สูงวัยเป็นหลักชัยของสังคม" สามารถดูแลตนเองได้ ดำรงชีวิตประจำวันได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยกระทรวงสาธารณสุข ได้ตั้งเป้าหมายภายในปี 2564 คนไทย ยุค 4.0 มีอายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดี เท่ากับ 69 ปี ดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์ 3S & 5 Smart ได้แก่ Strong Health, Security, Social Participation และ 5 Smart : Smart walk, Smart Brain & Emotional, Smart eat, Smart sleep, Smart Integrated community care

ดังนั้น ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรโลกที่มีสัดส่วนของผู้สูงอายุมากขึ้น สำหรับประเทศไทย ปี พ.ศ. 2559 มีผู้สูงอายุจำนวน 10.7 ล้านคน คาดการณ์อีก 8 ปีข้างหน้า จะเพิ่มขึ้นเป็น 14.9 ล้านคน แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มประชากรสูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว การที่บุคคลมีอายุมากขึ้น

ประสิทธิภาพการทำงานของร่างกายและสมองย่อมเสื่อมถอยลง ความสามารถในการทำงานย่อมลดน้อยลงไป รวมทั้งอาจมีข้อจำกัดในการปรับตัว ส่งผลให้ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งเกิดภาวะเครียด วิตกกังวล ไม่มีความสุขในการดำรงชีวิต ความพึงพอใจในชีวิตลดลง โดย กรมสุขภาพจิตกำลังดำเนินการพัฒนาเครื่องมือประเมินความพึงพอใจของผู้สูงอายุไทยอย่างเป็นระบบ ให้แล้วเสร็จภายในปีนี้ เพื่อได้มีแนวทางในการดูแลช่วยเหลือด้านสุขภาพจิตผู้สูงอายุต่อไป

อย่างไรก็ตาม ในยุค 4.0 ผู้สูงอายุไทยสามารถสร้างความสุขความพึงพอใจในชีวิตให้เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน ด้วยการยอมรับและปรับตัวให้ได้กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นใช้ชีวิตอยู่อย่างพอดี และมีคุณค่า ยึดหลัก 5 สุขในการดำเนินชีวิต ได้แก่ สุขสบาย ดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงคล่องแคล่วตามสภาพ ไม่ใช่ใช้สารเสพติด สุขสนุก ทำกิจกรรมที่ทำให้จิตใจสดชื่นแจ่มใส ลดความซึมเศร้า ความเครียด และความวิตกกังวล สุขสง่า มีความพึงพอใจในชีวิต ภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง มีความเห็นอกเห็นใจ และช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม สุขสว่าง คิดและสื่อสารอย่างมีเหตุมีผล แก้ไขปัญหาและจัดการสิ่งต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสุขสงบ รับรู้ เข้าใจความรู้สึกของตนเอง รู้จักควบคุมและจัดการกับสภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้น สามารถผ่อนคลาย และปรับตัวยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ตามความเป็นจริง สำหรับ ปัญหาสุขภาพจิตที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ ได้แก่ โรคสมองเสื่อม ที่พบประมาณ ร้อยละ 8หรือราว 8 แสนคน (จากรายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทย โดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 5 พ.ศ.2557, สวรส.) และโรคซึมเศร้า ที่เสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย ซึ่งจากรายงานของฐานข้อมูลการบริการผู้ป่วยโรคซึมเศร้า มีผู้สูงอายุป่วยโรคซึมเศร้าเข้ารับบริการ 75,564 คน มีความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย ถึงร้อยละ 1.17 และเพื่อรองรับปัญหาสุขภาพจิตที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ

กรมสุขภาพจิตจึงได้เตรียมความพร้อมในการให้บริการ เน้นการเข้าถึงการดูแลสุขภาพจิตผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพ ได้แก่ โรคเรื้อรัง โรคซึมเศร้า และโรคสมองเสื่อม แบ่งกลุ่มผู้สูงอายุ ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้สูงอายุกลุ่มป่วย (ผู้สูงอายุสมองเสื่อมที่มีปัญหาพฤติกรรมและจิตใจ, ผู้สูงอายุที่เป็นโรคซึมเศร้า) ให้เข้าถึงบริการและได้รับการดูแลรักษาที่เหมาะสมอย่างทันที่ ด้วยการพัฒนารูปแบบและองค์ความรู้ในการดูแลและจัดการภาวะสมองเสื่อมและโรคซึมเศร้า รวมทั้งพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุในการคัดกรองและเฝ้าระวัง ตลอดจนประเมิน/คัดกรอง/ดูแลช่วยเหลือทางสังคมจิตใจแก่ผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพจิต โดยเครือข่าย สธ. ใน รพช./รพท./รพศ. ผู้สูงอายุกลุ่มเสี่ยงที่มีปัญหาสุขภาพ (โรคเรื้อรัง, ติดบ้าน, ติดเตียง) ได้รับการดูแล ด้วยการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแล ให้มีทักษะในการคัดกรองปัญหาสุขภาพจิตและการเยี่ยมบ้านเพื่อดูแลช่วยเหลือ พัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะสมองเสื่อม ตลอดจนมีระบบคัดกรองปัญหาสุขภาพจิต และให้การดูแลช่วยเหลือทางสังคมจิตใจ

ผู้สูงอายุกลุ่มดี ในชมรมผู้สูงอายุ ให้ได้รับการส่งเสริมสุขภาพจิต สุขภาพ 5 มิติ ร่วมกับหลัก WLWL (Walking Laughing Working Learning) ด้วยการจัดกิจกรรม สุขภาพ 5 มิติ พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้เป็นแกนนำในการจัดกิจกรรม ตลอดจนพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพจิตผู้สูงอายุในตำบลจัดการสุขภาพ ซึ่งมีอยู่ 7 พันกว่าแห่ง โดยใช้กลไกของ อสม. รพ.สต. และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะมาช่วยกันวางระบบดูแลสุขภาพจิตชุมชนร่วมกัน ตั้งแต่การตรวจเยี่ยม ประเมิน คัดกรอง วินิจฉัย และส่งต่อการรักษา ใน รพ.เฉพาะทางได้

ปี 2560 เมื่อต้นเดือนตุลาคม 2559 ตำบลหนองบัว มีผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพ จำนวน 461 ราย โดยคิดเป็นร้อยละ 11.09 ของจำนวนประชากรตำบลหนองบัวทั้งหมด 4 พันกว่าราย และจากการสำรวจผู้สูงอายุคาดการณ์อีก 8 ปีข้างหน้า จะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 24.9 แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มประชากรสูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว การที่บุคคลมีอายุมากขึ้น ประสิทธิภาพการทำงานของร่างกายและสมองย่อมเสื่อมถอยลง ความสามารถในการทำงานย่อมลดน้อยลงไป รวมทั้งอาจมีข้อจำกัดในการปรับตัว ส่งผลให้ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งเกิดภาวะเครียด วิตกกังวล ไม่มีความสุขในการดำรงชีวิต ความพึงพอใจในชีวิตลดลง องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองบัว โดยกองสวัสดิการสังคม ได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตามลำดับดังนี้ ปี 2552 จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ จนถึงปัจจุบัน ซึ่งส่งผลให้ผู้สูงอายุได้รวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ต่อมา ปี 2559 องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองบัว ได้จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว ขึ้น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะ และการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุ โดยส่งเสริมกิจกรรมที่ผู้สูงอายุสนใจและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็น โดยวิทยากรจิตอาสาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุจะได้แสดงศักยภาพ โดยการถ่ายทอดภูมิความรู้ประสบการณ์ที่สั่งสมแก่บุคคลอื่นเพื่อสืบสานภูมิปัญญาให้คงคุณค่ากับชุมชน ตลอดไป

ดังนั้นในยุค 4.0 ผู้สูงอายุตำบลหนองบัวจะสามารถสร้างความสุขความพึงพอใจในชีวิตให้เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน ด้วยการยอมรับและปรับตัวให้ได้กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นใช้ชีวิตอยู่อย่างพอดี และมีคุณค่ายึดหลัก 5 สุขในการดำเนินชีวิต องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองบัว จึงได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เพื่อดำเนินโครงการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยชุมชนท้องถิ่น” ภายใต้เครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ ตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุให้สุขสบาย ดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงคล่องแคล่วตามสภาพ ไม่ใช่สารเสพติด

2. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุให้สุขสนุก ทำกิจกรรมที่ทำให้จิตใจสดชื่นแจ่มใส ลดความซึมเศร้า ความเครียด และความวิตกกังวล
3. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุให้สุขสง่า มีความพึงพอใจในชีวิต ภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง มีความเห็นอกเห็นใจ และช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม
4. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุให้ สุขสว่าง คิดและสื่อสารอย่างมีเหตุผล แก้ไขปัญหาและจัดการสิ่งต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุให้สุขสงบ รับรู้ เข้าใจความรู้สึกของตนเอง รู้จักควบคุมและจัดการกับสภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้น สามารถผ่อนคลายและปรับตัวยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ตามความเป็นจริง

กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินงาน

ผู้สูงอายุ ในจำนวน 8 หมู่บ้านของตำบลหนองบัวจำนวน 490 คน

วิธีการดำเนินการ

1. สำรวจปัญหาความต้องการ ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุตำบลหนองบัว
2. เสนอปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ ต่อคณะผู้บริหาร
3. ประชุมหารือหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อวางแผนการดำเนินกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุได้รับโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้บรรลุวัตถุประสงค์ผู้สูงวัยเป็นหลักชัยของสังคม" สามารถดูแลตนเองได้ ดำรงชีวิตประจำวันได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี
4. เสนอขอรับการสนับสนุน งบประมาณ จากกองทุนต่างๆ เช่น สปสช. สสส.
5. เขียนโครงการ / เสนอโครงการ/ ขออนุมัติโครงการดำเนินการตามแผนการ
6. ติดต่อประสานงานผู้เข้าร่วมโครงการ ผู้ที่เกี่ยวข้องและกลุ่มเป้าหมาย
7. ดำเนินงานตามโครงการโครงการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นดูแลผู้สูงวัย 5 มิติ ตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ (รายละเอียดตามยุทธศาสตร์ และแผนงานโครงการ
8. ประเมินผล / สรุปผลการดำเนินงาน (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว, 2561)

ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนห่วงใยใส่ใจสุขภาพผู้สูงอายุตำบลหนองบัว

ที่มาหรือฐานคิดของการดำเนินกิจกรรม/งานและกิจกรรมเด่นที่ทำ ของทุนทางสังคม โรงเรียนห่วงใยใส่ใจสุขภาพผู้สูงอายุตำบลหนองบัวอำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้จัดตั้งขึ้นมาจากความต้องการของชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองบัวโดยแรกเริ่มองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว ได้รวมกลุ่มประกาศจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2553 มีการคัดเลือกตัวแทนผู้สูงอายุหมู่บ้านละ 2 คน ดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการ มีสมาชิกเริ่มแรก 190 ราย จากผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพ 315 รายใน

ขณะนั้น ประธานชมรมคนแรกคือนายเจริญ เขจรฤทธิ์ วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งชมรมมาเพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่เสียชีวิต ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 379 ราย เมื่อเสียชีวิตญาติจะได้รับเงินช่วยเหลือศพละ 16,000 บาท ด้านความมั่นคงชมรมมีเงินฝากในบัญชีธนาคาร จำนวน 303,000 บาท จากความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว คณะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ทุ่มเท เสียสละ และมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมให้กับผู้สูงอายุให้เห็นความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ กรอบกับแนวทางการดำเนินงานโครงการคนดี สุขภาพดี รายได้ดี (KalasinHappiness Model) กิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ คลังปัญญา จังหวัดกาฬสินธุ์ และนโยบายสาธารณะ 7+1 ผู้นำกลุ่มต่างๆจึงได้ประชุมปรึกษาหารือแนวทางการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว โดยมอบให้ กองสวัสดิการสังคม องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว เป็นเลขานุการ โดยมีการประชุมกลุ่มแกนนำต่างๆ ครั้งแรกเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2559 ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว ได้ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว จากนั้นคณะกรรมการชุดดังกล่าวได้ร่างระเบียบโรงเรียนผู้สูงอายุ เมื่อมีคณะทำงานเรียบร้อย องค์การบริหารส่วนตำบลได้รับสมัครนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว ซึ่งในการจัดกิจกรรมได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก คณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลหนองบัว อนุมัติงบประมาณเพื่อให้ผู้สูงอายุได้จัดโครงการ/กิจกรรมโรงเรียนห่วงใยใส่ใจสุขภาพผู้สูงอายุตำบลหนองบัว จำนวน 95,000 บาท เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจ พร้อมทั้งได้รับประทานอาหารครบ 5 หมู่

สถานที่ตั้ง (ชั่วคราว) อยู่ ณ ศาลาการเปรียญวัดป่าหนองบัว ตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์โดยขอความเมตตาจาก พระใบฎีกาประยงค์ จันทัมโม ทั้งเรื่องสถานที่พร้อมเครื่องเสียง (คณะกรรมการดำเนินงาน บำรุงค่าสถานที่ ค่าน้ำ ค่าไฟ ครั้งละ 500 บาท)

รถรับส่ง (ในกรณีผู้สูงอายุไม่สามารถเดินทางมาด้วยตนเองได้) อบต.หนองบัว ให้การสนับสนุนรถรับส่ง โดยรถรับส่ง จะออกรับผู้สูงอายุ (เช้า) เวลา 09.00 น. และ จะส่งผู้สูงอายุกลับบ้าน (บ่าย) เวลา 14.00 น. (นายเกรียงศักดิ์ เขจรภักดิ์ พนักงานขับรถผู้รับผิดชอบ)

ยุทธศาสตร์โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัวอำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

วิสัยทัศน์: โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว เป็นแห่งเรียนรู้รากวัฒนธรรม พร้อมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุกินดี อยู่ดี มีสุข และมีสิทธิ์

พันธกิจ

1. ส่งเสริมสุขภาพร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจของผู้สูงอายุ ให้สามารถพัฒนาตนเองพร้อมเรียนรู้ตลอดชีวิตจนถึงเชิงตะกอน
2. ส่งเสริมสวัสดิการในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ และการทำประโยชน์เพื่อชุมชน

- ส่งเสริมความสามารถด้าน ภูมิปัญญาวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ให้คงอยู่ตลอดไป
- ส่งเสริมอาชีพ สร้างรายได้ มีงานทำที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

ประเด็นยุทธศาสตร์

- ยุทธศาสตร์การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน
- ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะกรรมการบริหารโรงเรียน
- ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรเครือข่ายและสถาบันการศึกษา

เป้าประสงค์

ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้กินดี อยู่ดี มีสุข และมีสิทธิ์

เป้าหมาย

ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ได้รับสวัสดิการ/ได้สมัครเข้าเป็นนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ ร้อยละ 20 ในแต่ละปีงบประมาณ

กลยุทธ์

ยุทธศาสตร์การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน

- จัดหลักสูตรการส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจผู้สูงอายุ
 - 1.1 การส่งเสริมสุขภาพกาย ได้แก่ กายบริหาร รำวงตามทำนอง รำวงย้อนยุค รำพื้นบ้าน รำไม้พลอง ลีลาศ โยคะ เปตอง แอโรบิก รำคองก้า
 - 1.2 การสร้างเสน่ห์ให้เหมาะสมกับวัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดูแลสุขภาพ
 - 1.3 การนันทนาการ ได้แก่ การร้องเพลงพื้นบ้าน ร้องเพลงร่วมสมัย ดนตรีบำบัด ศิลปะบำบัด หัวเราะเพาะสุข สมาธิบำบัด ฯลฯ
 - 1.4 การจัดเวทีพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องที่สนใจ
 - 1.5 การเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย และที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุได้
 - 1.6 การฝึกปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา คือ การทาน การสำรวมกาย วาจา จิตใจ โดยการรักษาศีล และการฝึกปฏิบัติภาวนา สมาธิ
- หลักสูตรการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ
 - 2.1 การเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต
 - 2.2 การเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม และศาสนา
 - 2.3 การเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม และการจัดการองค์กร
 - 2.4 การเรียนรู้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
 - 2.5 การเรียนรู้สิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุ
 - 2.6 การเรียนรู้บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อผู้สูงอายุ

2.7 การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ แปลงเรียนรู้พืชผักปลอดสารพิษ การเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์

2.8 การบริหารจัดการครัวเรือน เช่น การบริหารจัดการขยะ การบริหารจัดการงานรั้วบ้าน บริเวณบ้าน น้าอยู่ ปลอดภัย

2.9 การเรียนรู้นอกสถานที่

3. หลักสูตรการส่งเสริมคุณค่าทางภูมิปัญญา และวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

3.1 การสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอื่น

3.4 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ที่เป็นองค์ความรู้ของผู้สูงอายุ

4. หลักสูตรส่งเสริมการมีอาชีพ สร้างรายได้ และมีงานทำที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

4.1 อาชีพศิลปะประดิษฐ์ และงานฝีมือ ได้แก่ การทอผ้าพื้นเมือง การทอผ้าต่างๆ การทำดอกไม้จันทน์ เหยี่ยวโปรยทาน ของชำร่วย การทำบายศรี การเย็บปักถักร้อย การสานผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ และการผลิตของฝากต่างๆ

4.2 อาชีพการเกษตร การเลี้ยงไก่พื้นเมือง การเลี้ยงไก่ไข่ การเลี้ยงเป็ดเนื้อ เป็ดไข่ การเลี้ยงนกกระทา การเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ การเพาะปลูกพืชผักปลอดสารพิษ และอื่นๆ ตามความต้องการของผู้เรียน

4.3 อาชีพผลิตของใช้ในครัวเรือน เช่น การผลิตสมุนไพรเคมีภัณฑ์ การทำสบู่จากรังไหม การผลิตน้ายาปรับผ้านุ่ม น้ายาล้างจาน และของใช้อื่นๆตามความต้องการของผู้เรียน

4.4 ส่งเสริมศูนย์จำหน่ายสินค้าผู้สูงอายุ ช่องทางการตลาด

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะกรรมการบริหารโรงเรียน

1. ประชุมเชิงปฏิบัติการ/ฝึกอบรม คณะกรรมการบริหารโรงเรียน
2. การทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่
3. การแสวงหางบประมาณ พัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานกิจการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว
4. ประชาสัมพันธ์กิจการของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว

ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรเครือข่าย และสถาบันการศึกษา

1. การแสวงหาความร่วมมือของชุมชนกลุ่ม องค์กรในชุมชน องค์กรเครือข่ายและสถาบันการศึกษา
2. การเข้าร่วมเป็นภาคี และเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุ
3. การค้นหาผู้สูงอายุจิตอาสา

แผนงาน

1. แผนงานพัฒนาคณะกรรมการบริหารโรงเรียน
2. แผนงานส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจผู้สูงอายุ
3. แผนงานส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ
4. แผนงานส่งเสริมคุณค่าทางภูมิปัญญา และวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น
5. แผนงานส่งเสริมอาชีพ สร้างรายได้ และการมีงานทำที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ
6. แผนงานเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรเครือข่าย และสถาบันการศึกษา

โดยเฉพาะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผู้สูงอายุ หรือผู้นำทางด้านจิตใจ ซึ่งเป็นที่มาของความร่วมมือและการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะ และการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุ กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุจะเป็นเรื่องที่ผู้สูงอายุสนใจและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะ และการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุ โดยส่งเสริมกิจกรรมที่ผู้สูงอายุสนใจและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็น โดยวิทยากรจิตอาสา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุจะได้แสดงศักยภาพ โดยการถ่ายทอดภูมิความรู้ ประสบการณ์ที่สั่งสมแก่บุคคลอื่นเพื่อสืบสานภูมิปัญญาให้คงคุณค่าคู่กับชุมชนเพื่อให้การดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว มีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลหนองบัว โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน มุ่งสร้างโอกาส และให้บริการการเรียนรู้อย่างหลากหลายวิธี สนองตอบความต้องการและเสนอทางเลือกในการพัฒนาคน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยยึดหลักชุมชนเป็นฐานรากของการพัฒนา (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว, 2560)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการความรู้ด้านสุขภาวะของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว
2. เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ด้านสุขภาวะของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว
3. เพื่อสร้างหลักสูตรและแกนนำในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว

คำถามการวิจัย

1. สถานการณ์ สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการความรู้ด้านสุขภาวะของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัวเป็นอย่างไร
2. กระบวนการจัดการความรู้ด้านสุขภาวะของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัวเป็นอย่างไร
3. หลักสูตรและแกนนำในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัวเป็นอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาในพื้นที่ ผู้สูงอายุอบต.หนองบัว อ.นามน จ.กาฬสินธุ์

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ประชากรในการศึกษา คือ นักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มีภูมิลำเนาในตำบลหนองบัว และได้รับเบี้ยผู้สูงอายุ จำนวน 30-50 คน (อ้างอิง)

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาสาระของการศึกษานี้ ได้แก่

- สถานการณ์ สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการความรู้ด้านสุขภาพของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว
- กระบวนการจัดการความรู้ด้านสุขภาพของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว
- หลักสูตรและแกนนำในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว

ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษานี้ศึกษาในช่วงเวลาระหว่างเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2560 ถึง เดือน กันยายน พ.ศ.2561

ระเบียบวิธีวิจัย (เขียนแบบย่อๆ)

1. แหล่งข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือนักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มีภูมิลำเนาในตำบลหนองบัวและได้รับเบี้ยผู้สูงอายุ จำนวน 30-50 คน

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบการผสมผสานระหว่างระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อบรรยายผลการวิจัยเชิงพรรณนาร่วมกับการประยุกต์ใช้วิธีวิทยาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของนักวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง (Participatory Action Research - PAR) ในกระบวนการจัดการความรู้เชิงพื้นที่ในทุกขั้นตอนของการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

การวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วยวิธีการดำเนินงาน (RD + PAR)

1. การประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้วิจัยและผู้ร่วมการวิจัยจัดประชุมระดมความคิดเห็น เพื่อศึกษาข้อมูลบริบทเบื้องต้นของพื้นที่วิจัย รวมทั้งร่วมกันออกแบบกระบวนการวิจัย และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

2. การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ ข้อมูลชุมชนซึ่งได้มีการศึกษาไว้แล้ว (ข้อมูลทุติยภูมิ) เอกสารต่างๆ (Review Literature) บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ โดยใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน รวมทั้ง การตรวจสอบข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารจากผู้มีความรู้ในพื้นที่วิจัย

3. การศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field Research)

3.1 โดยการศึกษาเชิงมานุษยวิทยา (Anthropology) ด้วยการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในพื้นที่วิจัย เช่น การจัดเวทีเสวนา การรวมกลุ่มทำกิจกรรม หรือการอบรมให้ความรู้ต่างๆ รวมทั้ง การสังเกตวิถีชีวิตของกลุ่มเป้าหมายในชุมชน การปฏิสัมพันธ์กันภายในชุมชน ปัญหา ความต้องการ และอุปสรรคต่างๆ ผู้วิจัยจะระบุประเด็นที่ใช้ในการสังเกตการณ์ คือ การจัดการความรู้ด้านสุขภาวะในโรงเรียนผู้สูงอายุ

3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview)กลุ่มเป้าหมายผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข นักวิชาการท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน เป็นต้นการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้กำหนดให้มี แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

3.3 การสนทนาแบบกลุ่ม (Focus Group Discussion) กับกลุ่มประชากรเป้าหมาย กลุ่มผู้นำชุมชนกลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มบุคคลต่างๆผู้วิจัยอาจจะจัดให้มีการทำเวทีเสวนาแบบประชาคม

3.4 การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

มีขั้นตอนซึ่งจะดำเนินงานไปคู่ขนานกันกับการดำเนินงานวิจัยเก็บข้อมูลเชิงมานุษยวิทยา ดังนี้

1) เตรียมความพร้อมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน สร้างเครือข่ายเพื่อช่วยสำรวจสถานการณ์และบริบทของชุมชน

2) ศึกษาสถานการณ์ ปัญหาและความต้องการร่วมกัน

3) วางแผนพัฒนากระบวนการจัดการความรู้

4) จัดกระบวนการจัดการความรู้โดยทุกกระบวนการเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการมีส่วนร่วมวิจัยทุกขั้นตอน*****

5) นำแผนสู่การปฏิบัติและทดสอบ

6) วิเคราะห์และสรุปผลกระบวนการจัดการความรู้

7) รายงานผลการวิจัย

หมายเหตุ *** ผู้วิจัยจะต้องมีทำหน้าที่ประสานความร่วมมือและมีส่วนร่วมกับชุมชนสร้างเครือข่ายในการทำงาน

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ประเภทของเครื่องมือ

1 แนวคำถาม/สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

2 แบบสอบถามแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Open-end Interview)

2.2 องค์ประกอบของเครื่องมือ

-แนวคำถามในลักษณะให้กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลบรรยายปัญหาและความต้องการ

-แนวคำถามแบบมีโครงสร้าง (Structural Question) เพื่อให้ได้ข้อมูลตามประเด็นคำถามในงานวิจัยและตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

- แบบสนทนากลุ่ม ระบุประเด็นการสนทนาเป็นหัวข้อเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

- แบบบันทึกการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) รวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยที่ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ได้แก่ การสังเกต/ การซักถาม/ การจดบันทึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามบริบทและสถานการณ์จริง

3.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการดังนี้

-เก็บข้อมูลพื้นฐานเชิงบริบทจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ได้แก่ผู้สูงอายุที่มีทะเบียนราษฎรในพื้นที่วิจัยและเป็นผู้ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จำนวนประมาณ30 - 50คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดเดียวกัน

-สัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีความรู้ ปรากฏท้องถิ่น โดยผู้วิจัยได้ตั้งคำถามปลายเปิดลักษณะคำถามทั้งหมดมีเนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

-สนทนาแบบกลุ่ม(Focus Group Discussion) การจัดให้มีเวทีเสวนาแบบประชาคมเพื่อร่วมกันศึกษาสถานการณ์ ปัญหา ความต้องการ สภาพบริบทชุมชน เพื่อหารูปแบบกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

-จัดกระบวนการอบรม/การจัดการความรู้ในกลุ่มเป้าหมาย

-จัดเวทีคืนความรู้ให้แก่พื้นที่วิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการ ดังนี้

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน(Mix – Methodology Research)ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)ร่วมกับการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน (PAR) ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ได้กำหนดให้มีเครื่องมือคือ 1) แบบสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม 2) ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุลักษณะคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) โดยผู้วิจัยได้ทำการทดลอง (Try Out) แบบสัมภาษณ์ดังกล่าวกับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายกัน โดยตรวจสอบประเด็นคำถามและความเข้าใจเนื้อหาของผู้ตอบคำถามกับผู้เชี่ยวชาญของสำนักวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามแล้วปรับปรุงแก้ไขเพื่อใช้จริงในพื้นที่วิจัย

ใช้วิธีการเรียบเรียงกรณีศึกษา (Case Research)โดยนำเอาวัตถุประสงค์และประเด็นคำถามการวิจัยเป็นตัวตั้งและเทียบข้อมูลที่เก็บได้พร้อมกันไปในขณะที่เก็บข้อมูลภาคสนามให้เกิดความชัดเจนที่ละประเด็น (Data collection) จากนั้นจึงได้ทำการเชื่อมโยงกันในประเด็นใหญ่เช่นปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกที่สัมพันธ์กันภายใต้เงื่อนไขที่ค้นพบในด้านการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลังจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้กลับมาถอดเทปบทสนทนาที่สัมภาษณ์ไว้ทำการบันทึกในสมุดจากนั้นบันทึกสิ่งที่ผู้วิจัยได้

สังเกตเพิ่มเติมลงไปพร้อมกันจากแบบสังเกตการณ์จากนั้นทำการตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง (Data Analysis) เพื่อให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครบทุกประเด็นผู้วิจัยได้เรียบเรียงและบันทึกอีกครั้งในรูปแบบกรณีศึกษา (Case Study) เพื่อจะได้นำข้อมูลไปวิเคราะห์ (Content Analysis) ต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

“การจัดการความรู้ Knowledge Management” หมายถึง การจัดการความรู้ด้านสุขภาวะที่ปรากฏเฉพาะในโรงเรียนผู้สูงอายุประจำตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์เท่านั้น

“สุขภาพ Health Promotion” หมายถึง ภาวะที่เป็นสุขทั้งทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และทางปัญญา(จิตวิญญาณ) ซึ่งมีความเชื่อมโยง มีความสัมพันธ์ส่งผลซึ่งกันและกันของผู้สูงอายุประจำตำบลหนองบัว

“โรงเรียนผู้สูงอายุ Elderly School” หมายถึง โรงเรียนผู้สูงอายุประจำตำบลหนองบัว อำเภอ นามน จังหวัดกาฬสินธุ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบสถานการณ์ สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการความรู้ด้านสุขภาวะของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว
2. ได้กระบวนกรจัดการความรู้ด้านสุขภาวะของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว
3. ได้หลักสูตรและแกนนำในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว

ผลการวิจัย

นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

1. การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ
2. การส่งเสริมการพัฒนาตนเอง การดูแล ค้ำครอง และพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ
3. การเสริมสร้างสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกายและจิตใจ
4. ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม
5. การให้บริการวิชาการแก่สังคมโดยชุดเรื่องส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ
6. เกิดเครือข่ายผู้สูงอายุที่มีความสามารถในการจัดการตนเองในด้านการส่งเสริมสุขภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1พบว่า สถานการณ์ สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการความรู้ด้านสุขภาวะของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว ได้แก่

(1) ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยภาคสนามโดยการเก็บข้อมูลด้านเอกสารและการสัมภาษณ์นักพัฒนาในพื้นที่ตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ตำบลหนองบัวแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้าน จากการจัดทำระบบข้อมูลตำบล (TCNAP) ปี พ.ศ. 2560 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,320 คน และมีจำนวนครัวเรือน 1,055 ครัวเรือนปี 2561 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวมีประชากรในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 469 ราย (ข้อมูลจากระบบสารสนเทศการจ่ายเบี้ยยังชีพปี 2561) พบว่ามีผู้สูงอายุที่มีสภาวะป่วยด้วยโรคซึมเศร้า จำนวน 2 คน ผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมดื่มสุราเป็นประจำ จำนวน 15 คน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวจึงได้ประชุมหารือแนวทางการจัดการสภาวะเสี่ยงดังกล่าว ร่วมกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพตำบลหนองบัว และโรงเรียนในเขตพื้นที่ตำบลหนองบัว 4 แห่ง โดยมีข้อสรุปในการจัดตั้ง “โรงเรียนผู้สูงอายุ” ขึ้น เมื่อ ปี พ.ศ. 2558 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะ และการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุ โดยวิทยากรจิตอาสาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุจะได้แสดงศักยภาพ โดยการถ่ายทอดภูมิความรู้ ประสบการณ์ที่สั่งสมแก่บุคคลอื่น เพื่อสืบสานภูมิปัญญาให้คงคุณค่าคู่กับชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มุ่งสร้างโอกาส และให้บริการการเรียนรู้อย่างหลากหลายวิธี สนองตอบความต้องการและเสนอทางเลือกในการพัฒนาคน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยยึดหลักชุมชนเป็นฐานรากของการพัฒนา ปัจจุบันมีผู้สูงอายุที่เข้ารับการศึกษานับจำนวน 85 คน ด้วยวิธีการสมัครตามความสนใจของแต่ละบุคคล ภายใต้การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว ประกอบด้วยหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนดังนี้ (1) วิชาส่งเสริมสุขภาพจิตสำหรับผู้สูงอายุโดยใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การอบรมธรรมะทุกวันศุกร์ และการปฏิบัติธรรมทุกวันพระ 8 คำ (2) วิชาส่งเสริมสมุนไพรบำบัด ได้แก่ การส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรหลังบ้าน สมุนไพรเป็นยาสำหรับดื่มเพื่อสุขภาพ และควบคุมการดื่มแอลกอฮอล์ การทำลูกประคบ นวดและสปาเท้าด้วยสมุนไพรขับสารพิษ (3) วิชาการฝึกอาชีพและงานฝีมือ (OTOP) ได้แก่ การจักสานอุปกรณ์ป้องกันนิ้วลือค ดอกไม้จันทน์ เสื่อกก ผ้าพันคอจากผ้าฝ้าย (4) วิชาจิตอาสาเพื่อชีวิตและสังคม โดยการทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ กิจกรรมทางศาสนา งานศพ งานบุญปลอดเหล้า และกิจกรรมสืบสานดนตรีพื้นบ้านที่จะใช้แสดงในโอกาสต่างๆ ของชุมชนจากหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุดังกล่าว ที่ได้มีการสอดแทรกด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการตรวจสุขภาพของนักเรียนผู้สูงอายุโดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองบัว พบว่ามีจำนวนนักเรียนผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมดื่มสุราเป็นประจำและเลิกดื่ม จำนวน 6 คน และเป็นนักเรียนผู้สูงอายุต้นแบบเลิกเหล้า ทั้งนี้ บทบาทของโรงเรียนผู้สูงอายุทำให้เกิดระบบอาวุโสในครอบครัวและชุมชนในการให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุมากขึ้น จนเกิดเป็น “ด่านครอบครัว” ซึ่งถือเป็นด่านแรกที่จะช่วยป้องกันและลดจำนวนอุบัติเหตุที่มีสาเหตุหลักมาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน นอกจากนั้นนักเรียนผู้สูงอายุยังเข้าไปมีบทบาทในการจัดจุดบริการประชาชน

ช่วงเทศกาลสำคัญจากการนำสมุนไพรมาประยุกต์ใช้ เพื่อช่วยลดการเกิดอุบัติเหตุจากการร่วงและเมาแล้วขับชี่ยานพาหนะ ส่งผลให้ลดอัตราการเจ็บป่วยและลดค่าใช้จ่าย (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว, 2561)

(2) แม้ว่าจะมีหลักสูตรดังกล่าวเบื้องต้นออกมาแล้ว แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่แน่นอน และยังไม่มีการทำเอกสารคู่มือกิจกรรมอย่างเป็นทางการ

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ (1) จากการสอบถามได้ความว่า ยังไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในด้านการสร้างหลักสูตร และหน่วยสนับสนุนกิจการด้านผู้สูงอายุก็ต้องการนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการสร้างหลักสูตรในโรงเรียนผู้สูงอายุมาให้การแนะนำ/สนับสนุน/อบรม/ติดตามประเมินผล

สอดคล้องกับข้อค้นพบจากการสอบถามข้อมูลในระหว่างการดำเนินงานวิจัยในบทที่ 1 ซึ่งคณะนักวิจัยและชุมชนจึงมีข้อสรุปร่วมกันว่า “ต้องการหลักสูตรหรือรูปแบบกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่เหมาะสมมาใช้ในโรงเรียนผู้สูงอายุ”

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ด้านสุขภาวะของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัวนั้น เริ่มมาจากความต้องการของชุมชน ที่จะสร้างรูปแบบการปฏิบัติกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายในโรงเรียน

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การจัดกิจกรรมและกระบวนการเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันนั้น สามารถทำให้เกิดการรวมกลุ่มวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างความรู้ใหม่ บนพื้นฐานการรู้จักและการมองเห็นคุณค่าและศักยภาพทุนเดิมของสมาชิก สามารถเกิดกระบวนการเรียนรู้เสริมสร้าง “ความสุข” เกิดกระแสตื่นตัว สนใจ อยากรเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยงคน ชุมชน ให้มีพื้นที่และเครือข่ายร่วมกัน

สอดคล้องกับแนวคิดต้นแบบโรงเรียนผู้สูงอายุของกรมพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในบทที่ 2 ที่ต้องการให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้าง” และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ในตำบลของตนได้ โดยรัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมตามศักยภาพที่เหมาะสมต่อวัยและความสามารถและ ทฤษฎีสุขภาวะทางกาย (Physical Health) และทฤษฎีสุขภาวะทางสังคม (Social Health) ในบทที่ 2

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 การสร้างหลักสูตรและแกนนำในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัวพัฒนามาจากแนวคิดปัญญาภายใน ของผู้วิจัย ประยุกต์ใช้กิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมสันทนาการร้องเล่นเต้นรำร่วมกัน โดยใช้ ทฤษฎีการสูงอายุทางชีวภาพ (Biological theory of aging)/ทฤษฎีการสูงอายุทางสังคม(Sociological theory of aging) /ทฤษฎีการสูงอายุทางจิตวิทยา(Physiological theory of aging) เป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบกิจกรรม

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุประเภทติดสังคม ที่ชอบรวมกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน จากข้อค้นพบของทั้ง 3 ทฤษฎีที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 ซึ่งอธิบายถึงสภาพจิตของผู้สูงอายุ

ว่า “ผู้สูงวัยที่สามารถดำรงกิจกรรมทางสังคมได้ดี จะเป็นผู้ที่พึงพอใจในชีวิตสูงหรือเป็นผู้มีสุขภาพจิตดีกว่าผู้ที่ไม่สามารถดำรงกิจกรรมทางสังคมได้”

สอดคล้องกับทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) ในบทที่ 2 ที่พบว่า ผู้สูงวัยที่มีกิจกรรมปฏิบัติอยู่เสมอจะมีบุคลิกที่กระฉับกระเฉง และการมีภาระกิจสม่ำเสมอจะทำให้มีความพึงพอใจในชีวิตและสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้สูงวัยที่ปราศจากกิจกรรมหรือบทบาทภารกิจหน้าที่ใดๆ และทฤษฎีแนวคิดสุขภาวะ ที่กล่าวว่า “หากกาย จิตใจ สังคม ปัญญา มีความเชื่อมโยงกันจะส่งผลเชื่อมโยงที่ดีซึ่งกันและกัน ทั้งร่างกายที่ดี จิตใจร่าเริง สังคมเกื้อกูล และนำไปสู่จิตที่ได้รับการพัฒนา รู้คุณค่าความหมายของชีวิต

บทบาทขององค์กรหลัก 4 องค์กร (ศจค./อปท./ชุมชน/สถาบันวิชาการ) (อธิบายแยกรายองค์กร)

1. ศูนย์จัดการเครือข่ายสุขภาวะชุมชน (ศจค.)
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)
3. ชุมชนตำบลหนองบัว
4. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

จากการสำรวจพื้นที่วิจัยและประชุมกลุ่มนักพัฒนา ข้าราชการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการส่งเสริมสุขภาวะของโรงเรียนผู้สูงอายุประจำตำบลหนองบัว ได้แก่

1. ต้องการให้มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามสร้างหลักสูตรการเรียนรู้ในโรงเรียนผู้สูงอายุ
2. ต้องการให้มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามจัดฝึกอบรมการสอนของครูในโรงเรียนผู้สูงอายุ
3. ต้องการให้มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามติดตามและประเมินผลหลักสูตรเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้จริงและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

การสังเคราะห์องค์ความรู้และนวัตกรรม

1. ที่ตั้งหรือสถานที่ของ Research LAB ในชุมชน (ชุมชน/หมู่บ้าน) และการเชื่อมต่อกับทาง Research LAB (เช่น กลุ่ม/LINE/Mail/โทรศัพท์/ผู้ประสานงานกลาง)

1.1 สถานที่ของ Research LAB ในชุมชน คือ องค์กรการบริหารส่วนตำบลหนองบัว ตั้งอยู่ที่ ตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

1.2 การเชื่อมต่อกับทาง Research LAB

- นางนันทนวล อ่ำภาว ปัสดี อบต. หนองบัว เบอร์โทรศัพท์ 081-1135919
- นางอรพิน อภัยแสน ผอ.กองการศึกษา เบอร์โทรศัพท์ 081-7681880
- นางสาวจิตราพร ดลวิชัย ผอ.กองสวัสดิการ เบอร์โทรศัพท์ 089-2761774
- นางรัชชชนก หัสพิมพ์ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนฯ เบอร์โทรศัพท์ 098-0962749

2. Research LAB จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวและข้าราชการส่วนท้องถิ่นจะเป็นที่ตั้งในการประกอบกิจกรรมและทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานด้านสุขภาพของโรงเรียนผู้สูงอายุประจำตำบลหนองบัว พร้อมทั้งเป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อนงานด้านการจัดการความรู้ด้านสุขภาพของโรงเรียนผู้สูงอายุประจำตำบลหนองบัว

3. หลักการที่เป็นเงื่อนไขของความสำเร็จในการแก้ไขปัญหหรือพัฒนา..... (ประเด็นที่ได้ทำวิจัย) ได้แก่ (สรุปประเด็นเงื่อนไข หรือตัวแปรอะไรบ้างที่นำไปสู่ความสำเร็จ พร้อมอธิบายความว่ามันทำงานอย่างไร ถึงส่งผลให้เกิดความสำเร็จ)

3.1 ศักยภาพของทุนมนุษย์ในพื้นที่ ได้แก่ ข้าราชการองค์กรส่วนท้องถิ่น/ แกนนำทางด้านสุขภาพในตำบล/ แกนนำผู้สูงอายุ

3.2 ความสามารถในการบริหารจัดการความรู้ด้านสุขภาพของโรงเรียนผู้สูงอายุและ การร่วมมือทำงาน

3.3 ความต่อเนื่องในการสนับสนุนทางด้านนโยบายเพื่อส่งเสริมด้านการจัดการสุขภาพ ของโรงเรียนผู้สูงอายุประจำตำบลหนองบัว องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

ความเป็นพันธมิตรสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม University Engagement

1. ร่วมคิดร่วมทำแบบหุ้นส่วน (Partnership)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามเข้าดำเนินการวิจัยในพื้นที่และให้คำแนะนำพร้อมทั้งหาข้อมูลที่สามารถ จัดการความรู้ด้านสุขภาพของโรงเรียนผู้สูงอายุประจำตำบลหนองบัว สร้างต้นแบบหลักสูตรเพื่อนำไปทดลองใช้ในพื้นที่พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาหลักสูตรการจัดการความรู้ด้านสุขภาพของโรงเรียนผู้สูงอายุให้สามารถใช้ได้จริง โดยนำกระบวนการ การมีส่วนร่วมของชุมชนกับนักวิชาการจากมหาวิทยาลัย

2. เกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (Mutual benefit)

โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว / องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว / นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ที่เข้าร่วมกิจกรรม / โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลใกล้เคียง นำหลักสูตรที่ได้จากผลการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

3. มีการใช้ความรู้และเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Scholarship)

สามารถสร้างแกนนำปฏิบัติกิจกรรมได้ 4 คน ได้แก่ แกนนำผู้สูงอายุ 1 คน ครูการศึกษาออกระบบ 1 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลอีก 2 คน

4. เกิดผลกระทบต่อสังคมที่ประเมินได้ (Social impact)

พบว่า มีการนำนวัตกรรมจากการวิจัยไปต่อยอดใช้ในชุมชนใกล้เคียง

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ พบว่าผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์และปัญหาที่พบในพื้นที่วิจัย ได้แก่ โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัวมีความต้องการสร้างหลักสูตรการเรียนรู้อันโรงเรียนผู้สูงอายุเพิ่มจากเดิมที่มี

และต้องการจัดฝึกอบรมการสอนของครูและแกนนำผู้สูงอายุ โดยหลักสูตรนี้ต้องสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและเหมาะสมกับศักยภาพในพื้นที่วิจัย โดยข้าราชการส่วนท้องถิ่นและแกนนำในโรงเรียนผู้สูงอายุต้องการให้มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามติดตามและประเมินผลหลักสูตรเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้จริงและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการดังนึ่งองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (1) สามารถนำไปสร้างหลักสูตรเป็นรูปแบบกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้ผู้สูงอายุในตำบลหนองบัวที่เข้าร่วมการเรียนการสอนในโรงเรียนผู้สูงอายุได้ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกัน (2) หลักสูตรดังกล่าวสร้างแกนนำผู้สูงอายุให้ทำงานเป็นภาคีเครือข่ายร่วมกับครูการศึกษาครอบครัวและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) และเจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายพัฒนาสังคมในตำบล ควรช่วยกันถ่ายทอดรูปแบบกิจกรรมและมีเป้าหมายร่วมกันต่อไปว่าจะนำหลักสูตรที่ได้ในการวิจัยครั้งนี้ไปต่อยอดขยายผล (3) ควรให้มีการบูรณาการใช้หลักสูตรที่ได้จากงานวิจัยโดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับอาจารย์/นักวิชาการด้านสาธารณสุขในพื้นที่ๆ เช่นกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัวฯ เป็นประจำอย่างเสมอ เพื่อให้เกิดการร่วมมือกันพัฒนาแนวคิด กิจกรรมใหม่ที่สอดคล้องต่อบริบทผู้สูงอายุในตำบลหนองบัว ทั้งนี้วัตรกรรมจากการวิจัยยังสามารถเป็นต้นแบบให้ตำบลอื่นนำมาปรับใช้ได้เช่นกัน

วัตรกรรมการพัฒนาที่ได้จากการวิจัย พบว่า ได้หลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองบัว 5 ชุด กิจกรรม รวม 1 เล่ม

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนด้วยกัน ในนามหัวหน้าโครงการวิจัยนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนโครงการวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ดำเนินการขับเคลื่อนประสานงานต่างๆ ในโครงการวิจัยดังกล่าว องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้เปิดโอกาสให้คณะนักวิจัยได้ดำเนินการวิจัยด้วยมิตรไมตรีอย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณคณาจารย์และนักวิจัยทุกท่าน และขอขอบใจนักศึกษาที่ได้มีส่วนร่วมในการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นผู้ช่วยวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผลงานการวิจัย และหนังสือตำราต่างๆ ที่เป็นข้อมูลอันยังประโยชน์ในการอ้างอิงในรายงานวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง (เฉพาะที่อ้างอิงในบทความ)

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2559). คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ. กรมพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ : กรุงเทพมหานคร.

